

Profesor Ing. Karel Novotný, CSc.

Jak je to s vojenskou vědou ...

Názory na existenci vojenské vědy jsou různé. V civilním sektoru, a dokonce i mezi kvalifikovanými pracovníky v armádě převládá názor, že vojenská věda je jen jakýmsi kompilátem účelově využívajícím poznatků věd ostatních.

Vojenští odborníci za vojenskou vědu často považují rozvíjení vojenské teorie především formou rozpracovávání různých více či méně prodiskutovaných intuitivních nápadů – „vnuknutí“ k plnění někdy až jen jakýchsi „zbožných přání“. Vycházejí přitom z možnosti průběžně rozvíjeného vědeckotechnického poznání a s ním i bojové techniky bez většího, cíleně zaměřeného a systémově organizovaného bádání a rozvoje ozbrojeného zápasu jako hlavní oblasti vojenské vědy.

K objasnění problematiky vojenské vědy a řešení s tím souvisejících otázek má pomoci tento příspěvek.

Úvod

Růstem lidských potřeb a požadavků došlo k dělbě práce, a tím ke vzniku různých odborností. Nutnost a současně snaha o jejich rozvoj, zkoumání vazeb mezi nimi a jejich průběžné prohlubování vedly od shromažďování a vyhodnocování o nich informací k vypracování praktických poznatků, postupnému vytváření dílčích teorií až k vytvoření věd příslušných odborností.

Vědou se v současnosti rozumí soustavná, kritická a metodická snaha o pravdivé a obecné poznání v určité vymezené oblasti. Vědy se navzájem liší předmětem nebo metodou (viz Velký slovník naučný, Diderot 1999, str. 1569). K jejich hlubšímu rozlišení slouží dále oblast jejich zkoumání – zaměření, cíl předmětu zkoumání a používané metody. V podstatě se rozlišují tři základní druhy věd: přírodní, technické a společenské. V praxi neexistují samostatně, ale vzájemně se podmiňují a doplňují. Společným působením věd dochází k prohlubování lidských smyslů, a tím také k rozvoji lidského poznání. Platí přitom teze: **věda bez praxe je planá, zbytečná, praxe bez vědy je slepá**. Vědy se tak stávají významnou výrobní silou, hnacím motorem společenského vývoje – civilizace.

Vojenská věda patří do věd společenských a dobou svých počátků k nejstarším. Stejně jako každý účelově, cíleně vytvářený systém (soustava, soubor, množina) prvků různých vlastností se také systémy teoretických znalostí (znalostní systémy), k nimž patří také vojenská věda, formovaly, rozvíjely a nabývaly na obsahu a významu postupně s vývojem společnosti jako celkem. Především to bylo a je důsledkem uplatnění vědeckotechnických poznatků v praxi jak vojenské, tak i dalších věd, tvořících její systémové okolí.

Na rozdíl od jiných věd jsou existence vojenské vědy a její výsledky civilním sektorem často zpochybňovány. Je to dáno jednak neznalostí její problematiky i z důvodu utajování většiny jejích závěrů, a jednak tím, že tyto závěry nejsou k běžnému životu širší veřejnosti bezprostředně nutné a nestojí proto ani v popředí jejího zájmu.

Vojenská věda však přesto svým významem pro zajištění bezpečnosti, a tím také existence občanů i státu jako celku a svými interdisciplinárními vazbami na řadu dalších věd, patří k důležitým, velmi širokým, složitým a obtížným teoretickým (znalostním) systémům. Na úrovni její kvality a vysoce kvalifikovaného uplatnění v praxi závisí jak současná, tak i budoucí bezpečnost každého státu, naší republiky nevymýšlejíc.

Základním východním podkladem pro řešení problematiky vojenské vědy jsou druhy možných ohrožení a jejich charakteristika.

Podstatou zkoumání vojenské vědy je především odstranění příčin válek a následně také vypracování teorie jejich vedení a její případné uplatnění v praxi.

Možnosti ohrožení a jejich charakteristika

Současnou bezpečnostní situaci všeobecně – a tím také naší republiky – charakterizují následující skutečnosti:

- a) nehrozí bezprostřední vznik klasického globálního konfliktu – války,
- b) dochází k prudkému nárůstu počtu různých druhů ohrožení již v míru,
- c) všechna ohrožení nabývají na nebezpečnosti.

I když nebezpečí klasické globální války je v současnosti a nejbližší budoucnosti málo pravděpodobné, mohou vznikat války lokální, případně regionální, které mohou v globální přerůst.

Hlavním činitelem každé války je **ozbrojený zápas**, i když nadále v souladu se situací pokračují omezeně také některé činnosti z doby míru. Ozbrojený zápas vedou ozbrojené síly – armády (dále jen armády). Náznaky vzniku ozbrojeného zápasu jsou spjaty se snahou jedněch přivlastnit si zdroje a výsledky práce druhých. U napadajícího – útočníka – šlo v podstatě o zlepšení jeho životních podmínek na úkor napadaného, u toho pak o snahu zabránit tomu obranou. Z k tomu určených a se připravujících ozbrojených skupin postupně vznikaly armády. Jejich posláním bylo vedení nejdůležitější součásti války – ozbrojeného zápasu. Jeho cílem bylo a nadále zůstává:

- u států všestranně silnějších, zejména obyvatelstvem, hospodářsky, kvalitou bojové a ostatní techniky, snaha rozšířit svou sílu a moc napadením států jiných a jejich ovládnutím si vytvořit podmínky pro svůj další rozvoj,
- u států slabších – napadených – s dobrými surovinovými a dalšími zdroji (např. levnou pracovní silou) – udržet daný stav – status quo – obranou.

Všestranným politickým a hospodářským vývojem v důsledku rozvoje vědeckotechnického poznání a jeho uplatněním v praxi se úkoly armád dále rozšiřovaly a zásady jejich plnění měnily. K stávajícím útokům a obraně přibývaly další způsoby vedení bojové činnosti – zvláštní (speciální), odpovídající jednak úkolům, které měly usnadnit plnění základních forem vedení ozbrojeného zápasu, a jednak dané možnostmi, vyplývajícími ze srovnání vzájemného poměru sil a bojové techniky protivníků.

Úspěšné vedení ozbrojeného zápasu, a tím ochrany obyvatelstva a státu, nebylo a není jednoduchou, a tím méně krátkodobou záležitostí. Armádu nelze připravit ze dne na den také z důvodu průběžně se zrychlujícího vědeckotechnického rozvoje a jeho využití v praxi. V souladu s tím je třeba rovněž rozvíjet teorii vedení ozbrojeného zápasu a její praktické zvládnutí

i s určitou perspektivou. Je to nikdy nekončící průběžný proces, jehož náročnost neustále roste. Důkazem je již současný prakticky neomezený dosah prostředků ničení s možností téměř bodově přesného provedení úderů na vybrané cíle v celé hloubce území protivníka vysoce účinnou municí. Její využití výsadky, speciálními výsadky, skupinami k ničení vybraných cílů v hloubce, diverzanty, pátou kolonou apod. stále více ohrožuje a ovlivňuje život obyvatelstva a státu jako celku.

Trvale postupující miniaturizace prostředků ničení i jejich munice a již neexistující souvislé linie fronty umožňují snadný přesun či přenos různých druhů prostředků a rozmístění vysoce účinných náloží kdekoli v hloubce bojujících vojsk. Možnost odpálit tyto nálože kdykoliv a odkudkoliv jak na dálku, tak automaticky časovaným roznětem ještě dále zvyšují nebezpečnost v hloubce vlastního území případně působících uvedených ozbrojených sil protivníka. Navíc způsob plnění jim stanovených úkolů se bude zásadně lišit od základních forem ozbrojeného zápasu – útoku a obrany. Budou k nim patřit zejména léčky, přepady, ničení důležitých objektů, teror obyvatelstva, atentáty a další aktivity. Jejich cílem bude nejen škodit a narušovat různé řídicí funkce státu a samospráv, ale také vyvolávat nejistotu mezi obyvatelstvem, jeho nedůvěru k vedení státu apod.

Jak vedení těchto činností, tak boj proti nim, byly součástí taktiky již za druhé světové války a vedle útoku a obrany mají své místo i v soudobých předpisech a přípravě velitelů i vojsk. Lze předpokládat, že v souvislosti s jejich významem a četností výskytu v současnosti i budoucnosti jim bude třeba věnovat větší pozornost, než tomu bylo dosud.

S činností těchto skupin, a také neomezeného a protivníkem jistě uplatňovaného dosahu prostředků ničení, vystupuje do popředí nutnost mít kromě sil působících na frontě rovněž kvalitní, na regionálním principu organizovanou a fungující domobranu či vojska územní obrany s veliteli, schopnými rychle a tvůrčím způsobem na vznikající, respektive vzniklou situaci reagovat. Současně se ukazuje také nutnost již v míru organizovat přípravu obyvatelstva především alespoň k ochraně své vlastní a svých nejbližších. Naplnění těchto požadavků rovněž podstatně zvýší a zkvalitní řešení vážných ohrožení v době míru.

Za napadení zvenčí lze rovněž považovat stupňující se **mezinárodní terorismus**. Jeho aktivity směřují především proti vyspělým demokratickým zemím. Způsob jejich provádění je zejména vzhledem k jejich malým počtům, ekonomickým a bojovým možnostem shodný a blízký činnostem ozbrojených skupin, působících v hloubce území protivníka při ozbrojeném zápase, a stejně tak musí být veden i boj proti nim.

Vznik terorismu v podstatě souvisí s živelným, nekoordinovaným a nerovnoměrným vývojem ekonomiky, jejími častými prudkými změnami a výkyvy, bojem o suroviny a trhy, a tím všestranně se prohlubujícími rozdíly mezi státy i uvnitř nich. Výsledkem byl a je růst bohatství průmyslově vyspělých států při současně průběžně se zvyšujícím ekonomickým, a tím i sociálním propadu méně vyspělých až zaostalých zemí.

To má za následek blahobyt menšiny obyvatelstva světa, zatímco jeho většina se stále rychleji dostává do těžko představitelných, až **nesnesitelných životních podmínek**. Jsou jimi bída, hlad, špína, bezdomovci a zlovolné nemoci s následnou vysokou úmrtností zejména dětí, žen a starých osob. Vhodné využívání a usměrňování těchto podmínek a současně hlavních příčin pseudobojovníky za sociální, náboženskou a etnickou spravedlnost v těchto zemích vyúsťují přes narůstající vzájemnou nenávisť přesvědčením odlišných skupin přes fanatický vnitřní terorismus ve státě až v občanské, lokální a regionální války. Těch od ukončení druhé světové války roku 1945 bylo více než 130. Jejich vedení je však možné jen s podporou zejména

zbraněmi ze zahraničí. Že při tom dochází k porušování členy OSN odsouhlasených dohod o spolupráci v oblastech bezpečnosti, hospodářské, sociální a zdravotnické (Charta OSN) zatím zůstává bez povšimnutí jak OSN, tak i vlád států, z nichž se zbraně dovážejí.

Protože ani války nepomáhají danou situaci řešit a nepřicházejí včas ani zásahy mezinárodních mírových sil, následují masové migrace a mezinárodní teror. Ani jeden z uvedených způsobů však situaci neřeší, ale jen zhoršuje, a to nejen v daném regionu, ale ve světě.

Kromě sociální beznaděje v daných regionech, kdy obyvatelstvo nemá co ztratit, jsou živnou půdou pro rozvoj mezinárodního terorismu „pseudobojoovníky“ cíleně zkreslované a zdůrazňované rozdíly ve filozofii chápání smyslu a poslání lidstva, žebříčku uznávaných hodnot a domnělé či skutečně spáchané křivdy. Zvyšující se revolučnost může vyústit až v jinou, dosud nepoznanou formu bipolarity, která může být hůře zvládnutelná než minulé.

Současnost ukazuje, že dosavadní způsoby činnosti ke smazávání uvedených rozdílů ve filozofickém pojetí světa a pocitu křivd (pozůstatky kolonialismu, různé druhy diskriminací, embargo, přetahování inteligence přeplácením atd.) nevedou, ale naopak je ještě více prohlubují. Názory řešit problémy způsobem oko za oko, či zub za zub (stupňující se spirála?) jsou nejen morálně zastaralé, ekonomicky vysoce náročné a do této doby nepatřící, ale všeobecně již při soudobých možnostech účinků zbraní problematické, dokonce krajně nebezpečné nejen pro obě strany protivníků, ale možná i pro samo lidstvo. Je proto třeba situaci urychleně řešit.

V souvislosti s tím, jak ukazují zkušenosti, bude zřejmě vhodnější zaměřit mezinárodní aktivity od začátku na odstraňování příčin dané situace. Půjde při tom zejména o získávání důvěry obyvatelstva daných regionů činnostmi odpovídajícími duchu Charty OSN. Patří k nim mj. pomoc obyvatelstvu při zajišťování základních životních potřeb, pomoc zdravotnická, zbavení neudržitelných sociálních podmínek, strachu z vnitřního terorismu, a to vše při respektování místních zvyklostí, návyků, kultury apod. Tím a pomocí při ustanovení místních řídicích orgánů získávat obyvatelstvo jako spojence a dostávat tak teroristy do izolace. Jde o problematiku velmi složitou. Je zřejmé, že překonání stávajících rozporů mezi oběma filozofiemi, vytvoření odpovídajících sociálních podmínek v dané oblasti a nastolení vzájemných pochopení a důvěry bude nesnadnou, dlouhodobou a všestranně, zejména politicky a ekonomicky náročnou etapou, plnou vzájemných kompromisů. Přitom může docházet také k různým ozbrojeným konfliktům spíše taktické úrovně.

Na adresu všech těchto druhů ohrožení a prakticky také na nedodržování dokumentů OSN jeho členy *šéf Světové banky James Wolfensohn* na tiskové konferenci v dubnu 2004 ukončeného summitu finančníků ve Washingtonu řekl, že ve světě **se na armády ročně vydává 900 miliard dolarů**, zatímco **na rozvojovou pomoc** (dle Charty OSN a dalších jejích dokumentů jde o nejdůležitější úkol-poslání OSN) směřuje **pouhých 60 miliard dolarů**, což je 15 x (slovy patnáctkrát) méně. V souvislosti s tím podotkl: „Poznamenal jsem kdysi v žertu, že když vydáte jednoho dne na rozvoj 900 miliard dolarů, zřejmě neutratíte na zbrojení více než padesát miliard dolarů.“ Citace je převzata z deníku *Rovnost* z 22. 4. 2004, str. 22. Tento „žert“ šéfa Světové banky jistě stojí za zamyšlení všech politických funkcionářů a institucí.

V souvislosti s uvedenými skutečnostmi (počty a příčinami válek, citátem šéfa Světové války) stojí rovněž za úvahu, zda OSN k naplňování svého poslání a vydávaných dokumentů nepotřebuje mít svou vlastní silovou složku – ozbrojené síly, zasahující včas a podle stejného metru proti všem jejím narušitelům.

K uvedeným ohrožením navíc **přibývají ohrožení**, způsobovaná prudce narůstající **chemizační technologií výroby a zamořením** výfukovými plyny milionu spalovacích motorů a havárií všeho druhu. Dochází tak k narušování životního prostředí (environmentu), ke skleníkovému efektu, klimatickým změnám, a tím ke zvyšujícímu se počtu přírodních katastrof velkých rozměrů, včetně požárů. I na těchto druhích ohrožení se nepřímou podílejí ozbrojené konflikty výrobou k nim potřebných zbraní, jejich použitím a případným ničením při jejich morálním zastarávání a neprodejnosti.

I když na řešení těchto ohrožení jsou vyčleněny síly a prostředky integrovaného záchranného systému (IZS), mohou se na něm v případě potřeby a podle situace podílet také síly armády. Jako jedna z ostatních složek IZS bude armáda v prostoru ohrožení provádět především humanitární a materiální pomoc a spolu s policií provádět zejména zajištění pořádku, střežení, lustraci a další činnosti, z nichž některé mohou souviset se speciálními činnostmi vojsk.

Dílčí shrnutí

Podle charakteristiky možných ohrožení je lze členit na:

a) vojenská:

- napadení republiky či koalice nepřitelem,
- průběžně sílící terorismus organizovaný zvnějška,
- sociální, etnické a náboženské nepokoje a vnitřní teror v méně rozvinutých zemích s možností přerůst v ohrožení míru ve světě a z toho vyplývající nutnost řešit je aktivitami OSN, případně EU;

b) nevojenská:

- přírodní katastrofy, zejména povodně, zemětřesení, sesuvy půdy apod.,
- průmyslové a další velké havárie, požáry a epidemie osob a zvířat,
- velká narušení pořádku, organizovaný zločin apod.

Hlavní příčiny možných ohrožení a podstatu, to jest charakteristiku jejich řešení, uvádějí **přílohy 1 a 2.**

Určující podmínkou správných řešení všech ohrožení je především **odstranit příčiny jejich vzniku**. Těmi v žádném případě nejsou a ani nemohou být jednotlivci (snad jen dočasně) a ani plnění intuitivních nápadů, zbožných přání, dokonce bez všestranného systémového rozboru odpovídajících skutečností. **Základním předpokladem** k určení cílů a způsobů řešení ohrožení je shromáždit všechny k tomu potřebné informace, včetně vzájemných vazeb s okolím a jeho vlivu, jejich důkladné, ničím neovlivněné **rozborů i vyhodnocení**. Důraz při tom je nutno položit jak na příčiny vzniku ohrožení, tak jejich možný průběh, a teprve pak na z toho vyplývající požadavky na teorii nejvhodnějších řešení.

Z uvedených skutečností rovněž vyplývá, že největším ohrožením obyvatelstva a státu jako celku **zůstává nadále válka**. Její určující činitel – **ozbrojený zápas** – je současně ve formě speciálních činností, odpovídajících všestrannému poměru sil a prostředků, hlavním projevem mezinárodního terorismu. Ozbrojený zápas dosahem prostředků ničení, účinků jejich munice a vysokou mobilitou armád zásadním způsobem ovlivňuje nejen život a vývoj válčících států jako celku, ale ohrožuje rovněž obyvatelstvo jako základní podmínku vzniku a existence každého státu.

Jak z uvedených skutečností vyplývá, je **při řešení teorie a vedení ozbrojeného zápasu třeba vycházet z následujících základních vstupních podmínek:**

- ❑ Ozbrojený zápas je rozsáhlým a složitým teoretickým společenským systémem. Jeho obsah se bude průběžně měnit jak s vazbami a vzájemným působením tvořících jej prvků, tak s vazbami a vlivy systémového okolí, a v obou případech také jejich vzájemnými váhami-hodnotami daných konkrétních situací. Přitom nejdůležitějším činitelem všech změn bude úroveň vědeckotechnického poznání a míra jeho uplatnění ve všeobecné praxi, zejména pak v bojové a další vojsky používané technice.
- ❑ Od samého počátku války třeba počítat s překvapivým, cíleným, předem oběma protivníky připraveným a organizovaným vzájemným ničením především nejdůležitějších, tj. strategických cílů. Budou jimi zejména politická, vojenská, hospodářská a komunikační centra v celé hloubce území protivníka. Záměrem přitom bude narušit hlavně systémy řízení, velení, zásobování vojsk i obyvatelstva a vyvolat chaos.
- ❑ Prudkých a neočekávaných změn v celkových vzájemných poměrech sil armád i jejich částí v prostoru a čase vysoce přesnými a účinnými ničivými údery. Jejich bezprostředním využitím plně mobilními silami se bude rychle přecházet z obrany do útoku k dokončení zničení útočníka a ten po úderech obrátí naopak z útoku do obrany. Výsledkem bude **nelineárnost fronty**, hloubky operačních a bojových sestav, jejich promíchání, odkryté boky, vzájemné pronikání si do týlu apod.
- ❑ Smazávání rozdílů mezi frontou a zápolím, dosahovaného především údery do vzájemné hloubky území protivníků a jejich využíváním mobilitou vojsk, výsadky, speciálními výsadky, diverzanty, činnostmi páte kolony formou přepadů, léček, destrukcí vybraných cílů, atentátů apod., známých v podstatě již z doby druhé světové války a obecně nazývané zvláštními-speciálními činnostmi, ovšem s většími možnými dopady danými dobou a budoucí vysokou pohyblivostí jejich realizátorů. Cílem těchto aktivit bude dovršit ničivé účinky úderů prováděných do hloubky území protivníka.
- ❑ Vzárustu potřeby mít kvalitně připravené a odpovídajícími prostředky vybavené síly k boji s vybranými speciálními silami protivníka v hloubce vlastního území. V souvislosti s tím vystupuje do popředí otázka domobrany, či vojsk územní obrany, a také přípravy obyvatelstva k ochraně vlastní a svých nejbližších.
- ❑ Vysokých nároků na řízení a velení vojskům. Rozhodnutí jednotlivých velitelů v různých situacích budou vymezena „tekoucím“ prostorem a časem jako jedinečný a neopakovatelný projev jejich osobnosti a vojenského umění. Východzími při tom budou v přípravě získané a v boji průběžně zvyšované teoretické znalosti, praktické zkušenosti a poznatky a především talent, schopnost velitelů i vojsk je využít prakticky a tvůrčím způsobem ve vzniklých, či spíše teprve vznikajících situacích.
- ❑ Praktické nemožnosti uplatňovat při bádání v oblasti vojenské vědy ostatními vědami běžně používané metody laboratorního výzkumu a přibližování – iterace – způsobem pokus – chyba, pokus – chyba ... k průběžnému vzájemnému ničení se obou protivníků a z toho vyplývajících neustálých změn hodnot jejich prvků, a tím i vzájemných poměrů v silách a prostředcích v čase a prostoru. Rovněž používané válečné hry, velitelstvo-štábní cvičení, zkušební cvičení apod. nemohou v žádném případě nahradit skutečného protivníka (jeho údery, ztráty, cílená rozhodnutí), a proto ani vytvořit atmosféru skutečného boje, operace a ozbrojeného zápasu jako celku. Mohou jen dílčím způsobem přispět k získání některých poznatků v oblasti sledovaných cílů, a tím

především pomoci jen k zpřesňování a procvičování některých, pro bojovou a operační činnost potřebných metod práce velitelů a štábů.

Vymezení nejdůležitějších pojmů

Vojenská věda patří k nejmladším společenským vědám. Jejím vzniku předcházely shromažďování, třídění, rozborů (analýzy) a vyhodnocování informací poznatků a zkušeností z válek období novověku, počínaje 19. stoletím. První ucelenou teorií zásad vedení ozbrojeného zápasu je traktát „O válce“ Karla von Clausewitze (1780-1831). Těžiště postupného formování vojenské vědy souvisí s první (1914-1918) a zejména druhou (1939-1945) světovou válkou a z po ní následujícího období až do současnosti. Při tom stejně jako pro všechny společenské i technické vědy, úzce spjaté s vědeckotechnickým poznáním a jeho uplatněním v praxi, platí také pro vojenskou vědu, že je vědou otevřenou a že její bádání a rozvoj skončí se zánikem (kdy?) ozbrojených konfliktů.

Hlavní obsah vojenské vědy vždy byl a bude i nadále zaměřen na zkoumání a formulování zásad **vedení ozbrojeného zápasu a jeho součástí – strategie a operačních a bojových činností** – jako nejhorší varianty ohrožení obyvatelstva a státu jako celku. V odpovídajícím rozsahu to bude také na řešení problémů, které s ním souvisí a s nimiž se vzájemně ovlivňují.

Ozbrojený zápas bude v tomto materiálu důsledně chápán jako cíleně organizované vzájemné se ničení dvou proti sobě působících **ozbrojených systémů**, prosazujících politickým vedením svých států či koalice států jim stanovené cíle ozbrojenou silou – armádami.

Systémem se rozumí k plnění určité funkce účelově, záměrně vytvořená soustava, soubor, množina v optimálním **vzájemném poměru uskupených prvků**, vazeb a vztahů mezi nimi. Prvky daného systému se od sebe liší svými vlastnostmi, které jim (prvkům) umožňují vzájemně se ovlivňovat. Tím dochází k **synergickému efektu**, který není pouhým součtem vlastností prvků, ale je vlastností vyššího řádu daného systému. To mu umožňuje řešit náročnější a složitější funkce a úkoly.

Současně platí, že žádný systém neexistuje izolovaně, ale **má své okolí**. To tvoří systémy s nimiž se daný systém vzájemně ovlivňuje, podporuje, nebo narušuje až do znemožnění činností, funkcí protivníka. Jak vzájemné vazby prvků daného systému – **vnitřní vazby** –, tak jeho vazby se systémy svého okolí – **systémovým okolím** – vnější vazby jsou příčinami změn a vývoje, případně i zániku daného systému a návazně vzniku systému nového, v dané oblasti funkčního. To platí všeobecně pro každý systém, a proto také pro ozbrojený zápas, jak jej realizující ozbrojené síly, a pro další s ozbrojeným zápasem souvisejícími problémy (systémy). Podrobněji bude o těchto otázkách pojednáno v dalším textu tohoto materiálu.

Již teď však je třeba zdůraznit, že **problematika vedení ozbrojeného zápasu** je složitější a rozsáhlejší než kteréhokoliv problému ostatních věd. Kromě ozbrojeného zápasu, vedeného ozbrojenou silou (armádou), se na dosažení jeho cílů různou měrou podílejí, ne-li všechny, tak **alespoň většina oblastí válčících států** s důrazem jak na fyzické a morální síly jejich obyvatelstva, tak na ekonomiku a stát jako celek. Dochází přitom k mobilizaci státního aparátu, všech úrovní samosprávy a dalších součástí státu. Lze říci, že veškerý život společnosti je zaměřen na rychlé a vítězné ukončení války.

Na včasných, cílených a všestranně sladěných přípravách k řešení případné války i jejím vedení se spolu s vojenskou vědou proto musejí **podílet také další druhy věd** ve věcnosti a rozsahu, odpovídajícím potřebě praktického využití jejich zaměření, odbornosti, k úspěš-

nému ukončení války. Úsilí všech věd musí přitom být dokonale sladěno tak, aby zajistilo nejen maximální účelnost a účinnost, ale také jednoduchost všech opatření k dosažení společného cíle.

Rozhodující úlohu v tom musí hrát právě vojenská věda. Jako jediná se totiž problematikou ozbrojeného zápasu a požadavky na jeho systémové okolí zabývá, je **tvůrcem i hlavním realizátorem teorie jeho přípravy a vedení ozbrojenými silami, jejich nejvhodnějšího složení, struktury, řízení** a z toho všeho vyplývajících požadavků na výzbroj, případně výstroj, operační přípravu území a další pro úspěšné vedení ozbrojeného zápasu důležité skutečnosti. Nezbytnou podmínkou úspěchu je však také kvalita jejich (ozbrojených sil) podpory a vazeb s dalšími oblastmi státu, zejména jeho obyvatelstvem a všemi systémy systémového okolí ozbrojeného zápasu.

Ke spolupráci mezi vědami proto nemůže docházet teprve krátce před vypuknutím nebo dokonce až po vypuknutí války. V takovém případě by to bylo už pozdě. Vyplývá to již ze soudobých možností zahájení a vedení ozbrojeného zápasu jako určující formy války danou bojovou technikou. V ní průběžně uplatňované **vědeckotechnické poznání vyvolává jeho kvalitě odpovídající, trvale probíhající změny** v teorii zásad přípravy a vedení bojů a operací a s tím související změny ve složení, strukturách a přípravě nejen velitelů, štábů armádních celků a vojsk, ale také v přípravě obyvatelstva, ekonomiky a území států, v jeho řízení, v řízení samosprávných územních celků, organizací a institucí. To všechno spolu se znalostí teorie vedení ozbrojeného zápasu a řešením a zvládnutím tomu odpovídajících požadavků na jeho prvky vyžaduje čas.

Z možností již soudobé, a tím spíše perspektivní bojové techniky jednoznačně vyplývá, že jen jakési zlepšovatelské hnutí, případně zbožná přání či intuice v zásadách bojové a operační činnosti ve stále složitějších podmínkách nemohou obstát. Je třeba provést důkladný rozbor a jeho vyhodnocení formou požadavků na vybudování teorie ozbrojeného zápasu v souladu s vazbami na systémové okolí. O nutnosti tohoto postupu svědčí již 15 let probíhající řada změn (?) v teorii zásad bojové a operační činnosti i v budování (složení a strukturách) armády, nyní již začínající profesionální. Dosavadní praxe ukazuje, že mezi uskutečněnými změnami je často malá, či žádná návaznost, spojitost, a tím méně jejich zdůvodnění. Možná, že některé stávající, avšak v souladu s momentální potřebou operativně upravené zásady dočasně přežijí. V každém případě je však žádoucí vypracovat ucelenou, novým podmínkám odpovídající teorii ozbrojeného zápasu, na základě jeho zákonů a zákonitostí a z nich vyplývajících zásad vedení bojových a operačních činností. Právě v tom, včetně zásad všestranné ochrany jako nedílné a rovnocenné součásti každé činnosti vojsk, musí být těžiště bádání a výzkumu vojenské vědy. Všechno to musí být provedeno s dostatečným časovým předstihem, nutným na provedení a zvládnutí uvedených změn do začátku války. Jen tak lze v případě napadení státu zabránit nadměrným až katastrofálním ztrátám a škodám na zdraví a životech obyvatelstva, zvířat a materiálních hodnotách. V našich podmínkách a při účincích a dosahu soudobých prostředků ničení lze jen tak vytvořit předpoklady pro funkčnost, a tím i přežití našeho státu. V souvislosti s tím je třeba si současně uvědomit skutečnost, že v historii nezačala žádná válka tak, jak skončila předchozí.

Velmi často se při řešení různých bojových situací vyskytuje **pojem intuice**. V souvislosti s rozhodováním v jakékoliv situaci (nejen vojenské) je si nutno uvědomit jeho podstatu. Každé rozhodnutí je významným projevem, podnětem, produktem zejména vysokých teoretických znalostí, praktických zkušeností, poznatků, charakterových vlastností a především **schopností a talentu osobnosti – člověka** – uvedené činitele účelně a účinně sladit a využít k vytyčení a provedení potřebného cíle a z něho vyplývajících úkolů. Situaci = řešený problém vždy

tvoří vzájemné vazby a vztahy daného systému a jeho okolí za určitých podmínek věčnosti, prostoru a času.

Dílčí závěr

Ozbrojený zápas je hlavní součástí ozbrojeného konfliktu – války. Jeho podstatou je organizované násilí, uskutečňované především bojovou činností dvou proti sobě stojících nepřátelských uskupení vojsk. Obě bojující strany se snaží ozbrojenou silou dosáhnout politickým vedením jim stanovených cílů vzájemným se ničením. Děje se to za plné podpory občanů a ekonomiky státu či koalice států.

Vznik a existence ozbrojeného zápasu jsou rozhodující pro to, zda válka je, či není. Pochoopení vztahu a souvislosti těchto dvou pojmů je určující pro charakteristiku a vymezení vojenské vědy, jejího místa, úlohy a předmětu.

Těžiště problémů vojenské vědy

Změny k nimž v posledních letech došlo zejména ve střední a východní Evropě kladou před naše **ozbrojené síly – armádu** (dále jen armáda) – jednoznačný požadavek zajistit bezpečnost státu proti každému vnějšímu ohrožení a podílet se také na likvidaci ohrožení vnitřních. Efektivní plnění těchto úkolů bez teorie není možné. Tabulkové počty vědeckých pracovišť, jejich obsazování a pozornost, která je jim i výsledkům jejich práce věnována, však o tom nesvědčí. Taková situace neodpovídá významu zajištění bezpečnosti obyvatelstva a státu jako celku a ani tomu, že **vojenská věda je jedinou**, která se touto problematikou, jejím výzkumem, vypracováním teorie a způsoby praktického uplatnění zabývá. Hlavními problémy bádání vojenské vědy jsou zejména:

- podílet se na vypracovávání soudobým podmínkám odpovídající bezpečnostní politice a z ní vyplývající vojenské doktríně,
- vytvářet předpoklady pro zajištění mírového života, samostatnosti a celistvosti státu, odstrašování a v případě potřeby také připravená řešení ohrožení realizovat,
- vypracovávat zásady použití armády pro případ vojenského ohrožení státu a z toho vyplývající požadavky na její složení, organizační struktury, řízení a velení,
- spolupodílet se s Generálním štábem AČR na vypracování koncepce obrany a ochrany státu a z toho vyplývajících požadavků na ostatní oblasti společnosti,
- průběžně rozvíjet formy a způsoby plnění úkolu obrany a ochrany státu jako celku v souladu s rozvojem vědeckotechnického poznání a jeho uplatněním v armádě vlastní i potenciálních protivníků v závislosti na jejich ekonomických možnostech,
- vypracovat zásady použití naší armády v podmínkách nevojenských ohrožení republiky ve spolupráci s ostatními složkami, které se na nich podílejí (integrovaného záchraného systému - IZS),
- řešit neefektivnější obsah a metody základního i nadstavbového vzdělávání armády a jejich praktické zvládnutí (jaký bude velitelský sbor, taková bude armáda),
- všechny úkoly řešit v souladu s naším členstvím v NATO a EU.

Těžiště vědecké práce v armádě – vojenské vědy – musí být ve vypracování teorie vedení ozbrojeného zápasu jako základu pro realizování bezpečnostní politiky republiky. Na její

tvorbě bude vojenská věda spolupracovat s ostatními vědními obory a oblastmi státu, rezorty. Je to dáno tím, že armáda jako hlavní subjekt využívající výsledků vědy a současně rozhodující odstrašující síla, profesionální garant a realizátor obrany republiky při napadení protivníkem bude **navrhovat koncepci obrany státu a z ní vyplývající opatření a požadavky na ostatní rezorty**, vytvářející podmínky pro efektivní celospolečenské, všeobčanské zajištění bezpečnosti státu jako celku. Vojenská věda k tomu musí vytvořit základní teoretické podmínky, případně se podle požadavků Generálního štábu AČR na s tím spojených činnostech podílet.

Při tvorbě vojenské doktríny jsou armáda vzhledem ke svému poslání – a tím její teoretická základna – vojenská věda – rozhodující. Vojenská doktrína musí odrážet především možnosti a potřeby armády k dosažení politickým vedením jí stanoveným cílům a úkolům, a tím také úkoly, potřeby jejího zabezpečení ostatními rezorty. Doktrína nebude reálná, pokud v ní obsažené principy budou vycházet ze zbožných přání a intuice, a ne z rozboru skutečných možností, zejména ekonomických a pravděpodobných trendů vývoje ostatních systémů systémového okolí, které je třeba brát při plnění všech úkolů v úvahu.

Výchozími předpoklady pro návrhy opatření budou zejména podrobné, vysoce kvalifikované rozборы, analýzy příčin vzniku možných druhů ohrožení, zejména napadení republiky jako nejnebezpečnějšího. Přitom je nutné vyjít ze způsobů jejich zahájení a vedení potenciálním protivníkem a z toho vyplývajících požadavků na přípravu státu jako celku, k odražení a likvidaci případných vojenských, a tím v podstatě i nevojenských (jsou méně nebezpečná) ohrožení, včetně stanovení požadavků na jednotlivé rezorty.

Hlavní pozornost vojenské vědy musí být zaměřena především na vypracování a plynulý rozvoj teorie vedení ozbrojeného zápasu jako jediného jevu – problému, kterým se kromě vojenské vědy nikdo jiný nezabývá. Je tomu tím spíše, že současná mezinárodní situace a trendy jejího vývoje, zásadní změna mezinárodního postavení naší republiky, její geostrategická poloha, prostorová rozloha, pokrytost a členitost území, ekonomické možnosti, snižující se počty naší armády a členství v NATO vyžadují vypracovat tomu odpovídající teorii organizování, přípravy a vedení ozbrojeného zápasu s důrazem na zajištění republiky, při respektování interoperability se spojenci.

Cílený rozvoj teorie vedení ozbrojeného zápasu musí vést k vypracování efektivní technologie vedení bojové činnosti, využívající parametrů již zavedené, případně připravované bojové techniky a dalších již existujících či předpokládaných podmínek.

Změny, k nimž v posledních letech došlo, dosah a účinky soudobých prostředků ničení a vysoká manévruschopnost vojsk, si novou technologii přímo vynucují. Uvažovat přitom nadále v intencích druhé světové války je nejen nereálné, ale přímo škodlivé. Je proto třeba **vytvořit teorii novou**, odpovídající soudobým podmínkám a perspektivě alespoň nejbližších deseti let. Tak definitivně skoncovat s dosavadním jakýmsi „zlepšovateľským“ hnutím toho, co dosud platilo ovšem za zcela jiných podmínek. Ty však nelze zcela opomíjet a stejně tak soudobé zkušenosti a poznatky druhých států a jejich armád. Po jistou dobu bude totiž určitá část stávající bojové techniky nadále vojsky využívána.

Ohroženími v míru se zatím vojenská věda nezabývá i když se na jejich řešení bude podle potřeby armáda, či alespoň některé její složky, základny, civilní obrana a domobrana, vojsko územní obrany, spolupodílet zatím především přizpůsobením zvláštních činností ozbrojeného zápasu. Je zřejmě otázkou času, kdy se součástí armádních předpisů stanou také problémy jej spoluúčasti na řešení ohrožení v době míru.

Předmět a obsah vojenské vědy

Podstatou zkoumání vojenské vědy jsou příčiny vzniku válek, a následně také vypracování teorie i praxe plánování, organizování vedení ozbrojeného zápasu ozbrojenými silami – armádami –, teorie i praxe jejich budování, přípravy, výcviku a zabezpečování v souladu s politickými, ekonomickými, demografickými, sociálními a vojenskými možnostmi nejen vlastního státu, ale i jeho přímého a nepřímého okolí s možnými trendy jejich vývoje. Výchozí podmínkou jsou přitom cíle, vytyčené vedením státu pro zajištění jeho bezpečnosti jako celku.

Předmětem zkoumání vojenské vědy je teorie ozbrojeného zápasu a s ním související vazby na ostatní vědní obory. Vojenská věda proto existuje ať se to komu líbí, nebo ne. Má předmět svého zkoumání, kterým se nezabývá žádný jiný vědní obor, což je pro každou vědu určující.

Obsahem a úkoly zkoumání a vyhodnocování vojenské vědy jsou zejména:

- **Ozbrojený zápas jako ozbrojené násilí, uskutečňované ozbrojenými silami** dvou vzájemně si nepřátelských stran s cílem vnutit protivníkovi jeho ničením svou vůli při dosahování jím politickým vedením stanovených cílů v daných věcnosti – obsahu, prostoru a čase k tomu vyčleněnými prostředky.

Při tom řešit zejména:

- **Příčiny vzniku** ozbrojených konfliktů, jejich charakteristiku, místo a úlohu ve válce a možnosti jim předcházet.
- **Zákony a zákonitosti**, jimiž je určován a ovlivňován průběh ozbrojeného zápasu. Jde v podstatě o vazbu vztahů mezi dvěma protivníky, jejich silami a prostředky, včetně politických, ekonomických, sociálních a na nižších taktických úrovních zejména vojenských, jejichž činností a využitím se ozbrojený zápas realizuje, vztahy uvnitř armádních sil, které svou činností ozbrojený zápas uskutečňují, a vztahy ozbrojeného zápasu k jiným jevům – systémům okolí – systémovému okolí, které určují jeho (ozbrojeného zápasu) charakteristické rysy a průběh.
- **Obecnou teorii přípravy a vedení ozbrojeného zápasu** vcelku s důrazem na formulování a využívání jeho zákonů a zákonitostí pro vymezení principů a zásad vedení bojové a operační činnosti, způsobů využívání ozbrojených sil, jejich složek a druhů vojsk a na uplatnění bojových prostředků a materiálních zdrojů při dosahování vytyčených cílů a plnění stanovených úkolů.

Jde v podstatě o rozvinutí zákonů a zákonitostí na konkrétní podmínky s cílem využít jich v jednotlivých druzích činností armád a způsobech jejich provádění plně ve svůj prospěch a současně nedovolit totéž protivníkovi. **Druhy činností** armád jsou dány jím stanovenými cíli a způsobem-technologií jejich dosahování. Hlavní druhy bojové činnosti tvoří útok a obrana. V souladu s konkrétní situací je mohou doplňovat zvláštní (speciální) druhy činností, které mají většinou taktický charakter. Jejich význam však podle úrovně zadavatele může být různý: strategický, operační, taktický.

Úkolem vojenské vědy při tom je formou principů a zásad jednání hledat k tomu nejvhodnější způsoby, co – příčiny, skutečnosti, systémy –, které a jak mohou bojovou a operační činnost ovlivnit a jaká opatření udělat k jejich podpoře u činitelů s vlivem kladným, či předejít a potlačit vlivy záporných činitelů.

- ❑ V konečné teoretické fázi svého poslání (funkce) vojenská věda na základě předchozích činností prostřednictvím svých institucí a odborníků z praxe aplikuje a **zpracovává principy a zásady** jednotlivých druhů a způsobů činností formou předpisů, jejich hlav, statí a článků (odstavců) coby podkladů pro teoretickou a následně aplikovanou praktickou přípravu všech úrovní ozbrojených sil k vedení ozbrojeného zápasu. Při tom rozeznáváme úroveň *strategickou, která je nejvyšší, operační a taktickou*.

Tvůrčí schopnost vynalézavost až talent uplatnit zásady, zkušenosti a poznatky v přípravě a vedení ozbrojeného zápasu v různých podmínkách a situacích jsou projevem **vojenského umění osobnosti** jednotlivých příslušníků velitelského sboru armády, případně i vojáků v odpovídajících úrovních (strategická, operační, taktická).

- ❑ **Formami vedení ozbrojeného zápasu**, počínající nejnižšími, taktickými celky jako základními jsou **boje**, na operační úrovni, případně také na strategické úrovni, **operace a sražení**. Spíše strategický charakter mají **bitvy**, které mohou zahrnovat několik operací. Několik bitev, případně sražení, tvoří **tažení**.

Předmětem vojenské vědy u forem činností (způsobů) vedení bojové činnosti ozbrojenými silami je zkoumání místa a úlohy úrovní jednotlivých organizačních celků v ozbrojeném zápase, jejich podílu, významu, vlivu na dosažení vytyčených cílů.

- ❑ **Ozbrojené síly – armáda** – jsou síly, určené pro zajištění bezpečnosti státu vedením ozbrojeného zápasu. Jsou **účelově budovaným a připravovaným víceúrovňovým prostředkem (systémem)**, který je schopen po jednotlivých úrovních i jako celek vést tomu odpovídající formy a druhy činností v duchu objektivně vyvozených zákonů, zákonitostí a z nich odvozených principů a zásad. Jejich tvůrčí a včasná aplikace na konkrétní situace příslušnými veliteli a štáby v souladu s cíli a úkoly stanovenými jim nadřízenými přispívají k dosažení cílů ozbrojeného zápasu jako celku.

- ❑ Ozbrojené síly zkoumá vojenská věda jako součást společnosti – množiny lidí, určitým způsobem – dle úkolů cíleně uskupované, organizované, připravované a působící k naplnění svého poslání.

Ozbrojené síly představují jednotu dvou základních složek:

- lidí jako složky hlavní,
- bojovou a ostatní lidmi ovládanou techniku jako prostředky prodlužující možnosti lidí při uskutečňování stanovených cílů a úkolů.

- ❑ Ozbrojené síly jako celek i jejich organizační úrovně, jejich složení a vybavení jsou zkoumány z hlediska optimálního způsobu dosažení stanovených cílů, k tomu potřebných prostředků s přihlédnutím k všestranným možnostem státu, zejména ekonomickým a technickým.

Uvedené požadavky na organizaci funkčních ozbrojených sil musí být základními pravidly pro jejich danému a potřebné perspektivě odpovídajícímu období výstavby.

- ❑ Činnosti ozbrojených sil a jejich organizačních celků - úrovně se projevují jako průběžně se opakující cyklus etap. V podstatě existují tři etapy přípravy a vedení ozbrojeného zápasu. Jsou jimi **prevence, řešení ohrožení a normalizace života** po ukončení ohrožení. Každá z etap má své nezastupitelné místo v plnění úkolů, které z cílů a úkolů jednotlivých organizačních celků vyplývají. *Cyklus a obsah jeho etap uvádějí Vojenské rozhledy 3/2004 na schématech 1 a 2 na str. 85 a 86.*

- ❑ **Teorie řízení a velení** ozbrojeným silám a jejich **průběžná racionalizace** v souladu s rozvojem obecných zásad řízení, formami a způsoby vedení bojové činnosti vojsk, existujícími prostředky a metodami zefektivnění práce velitelů a štábů a jimi zpracovávaných dokumentů a možnostmi jejich zefektivnění.
- ❑ **Metodika praktického vojenského výcviku a výchovy** ozbrojených sil v celku i jejich organizačních částí. Patří do ní především optimalizace forem, metod a obsahu přípravy velitelů, štábů i vojsk k vedení bojové činnosti.
- ❑ **Teorie všestranné podpory**, včetně logistické, jako systému znalostí, zajišťujících efektivní přípravu a použití sil a prostředků k zabezpečení bojové a operační činnosti vojsk.
- ❑ **Teorie každého druhu podpory se rozpracovává samostatně.** Vychází z místa, cíle, případně úkolů k uskutečňování společného cíle či úkolu, sladováním k tomu činností a způsobů jejich realizace, tomu odpovídajících organizačních struktur, bojových a operačních sestav a jejich vybavení prostředky.
- ❑ **Formulace a zdůvodnění požadavků**, vyplývajících z poslání ozbrojených sil a vedením státu (Bezpečnostní radou státu - BRS) jim vytyčených cílů, na ostatní oblasti společnosti při jejich odborném zabezpečování plné bojeschopnosti ozbrojených sil, a je-li to nutné, pak i na zdůvodněné navýšení rozpočtu nebo úpravu (?) vytyčených cílů v souladu s možnostmi státu, zejména ekonomickými.
- ❑ **Místo, úloha a účast ostatních složek společnosti na společné obraně státu**, způsoby jejich plnění při zajišťování bezpečnosti obyvatelstva, ekonomiky a akceschopnosti státu jako celku a zejména hlavních sil jeho obrany – ozbrojených sil, armády. Při spolupráci s ostatními složkami společnosti na společné obraně státu je třeba, aby vojenská věda zaměřila zvláštní pozornost na styčné body společné činnosti různých složek s důrazem na všestrannou sladěnost a účinnost při společném plnění úkolů obrany státu.
- ❑ **Účelné rozdělování a využívání lidských a materiálových zdrojů** na základě uplatnění vědeckotechnických poznatků v bojové a ostatní technice. Z toho vyvodit odpovídající změny ve významu, způsobech a formách vedení bojových a ostatních činností jednotlivých druhů vojsk, služeb a štábů společných požadavků na složení a organizační struktury ozbrojených a dalších sil a jejich organizační úrovně.
- ❑ **Akviziční politika ozbrojených sil** s cílem zajistit efektivní využití rozpočtem vyčleněných finančních prostředků k zajištění vysoké bojeschopnosti ozbrojených sil v souladu se zpracovávanou teorií vedení ozbrojeného zápasu. Pozornost přitom věnovat zejména stanovení jednoznačných parametrů na zadávané akvizice a konkurzní výběr dodavatelů a úzké spolupráci s nimi do převzetí zadané techniky.
- ❑ **Vypracování kvalitního systému základního a návazně nadstavbového vzdělávání velitelského sboru armády stanovením cílů** učebních programů a plánů výuky a zpracováním k tomu potřebných výukových fondů zajistit jejich průběžné rozvíjení v souladu s vědeckotechnickým poznáním. Vojenská věda musí být základem vzdělávání vojenského sboru i úrovně zajištění bezpečnosti stanovením s tím souvisejících požadavků na ostatní oblasti státu.
- ❑ **Hlavními nositeli vzdělávání** jsou k tomu vytvářené vojenské školy různých úrovní, mezi nimiž nejvýznamnější úloha patří Univerzitě obrany. Ta se svými katedrami a ústavami, vedle své vysokoškolské pedagogické činnosti a k zajištění její potřebné úrovně, musí být rovněž **hlavním nositelem průběžného rozvíjení** problematiky

vojenské vědy, jak samostatně, tak v součinnosti s ostatními složkami armády, hlavně složkami GŠ a složkami spojeneckých a dalších armád.

Kromě těchto úkolů, jejichž řešením se zabývá výlučně vojenská věda, *existují také problémy, které sice řeší vědy jiné*, ale ne z hlediska potřeb a specifiky ozbrojených sil a ozbrojeného zápasu. S vojenskou vědou jsou tyto problémy propojeny buď jako s celkem, nebo s některou z jejich částí. *Jejich podstatou je vesměs aplikace poznatků a závěrů jiných vědních oborů na podmínky ozbrojených sil*. Jedná se o poznatky následujících tří druhů věd: sociálních, speciálních a technických.

- ❑ **Vojensko-sociální vědy** zahrnují především vojenskou historii jak ozbrojených sil, tak vedení ozbrojeného zápasu jako celku a rovněž bojů a operací. Vedle vojenské historie sem patří také problémy, které souvisí s **vojenským mírovým i válečným právem, politologií a samosprávou**. Další jsou spjaty s **výchovnou funkcí velitelského sboru a rozvojem osobnosti každého vojáka** jako člena vyspělé, civilizované společnosti. Patří k nim vojenská **pedagogika, psychologie a sociologie, etika, estetika, schopnost jednat s lidmi** (komunikovat), právní a další vojenskospolečenské znalosti.
- ❑ **Vojensko-speciální vědy** zahrnují vojenskou: topografii, metrologii, ergometrii, medicínu a další.
- ❑ **K vojensko-technickým vědám** patří: teorie střelby, balistika, vojenská kybernetika, vojenské stavitelství, vojenská elektronika, teorie konstrukce vlastních i cizích druhů výzbroje, výstroje a techniky, konstrukce munice, teorie provozu a oprav vojenské techniky a další. U cizích zbraní půjde především o jejich zkoumání z hlediska obrany a ochrany proti nim. Zvláštní místo mezi vědami patří řízení, jehož součástí v podmínkách ozbrojených sil je velení. *Obsah bádání vojenské vědy je znázorněn ve Vojenských rozhledech 3/2004, schéma č. 5, str. 87.*

Závěry věd sociálních, speciálních a technických, které jsou v ozbrojených silách využívány, přizpůsobují potřebám ozbrojených sil v nich k tomu vyčlenění odborníci. Ti tak současně obohacují mateřské vědní obory o poznatky, získané ve specifických podmínkách ozbrojených sil. V případě speciálních věd, například v medicíně a zejména ve vědách technických, **svými požadavky a mezními parametry na různé činnosti a techniku bezprostředně přispívají k rozvoji** nejen těchto, v podstatě nevojenských věd, ale také k rozvoji společnosti jako celku. Jak ukazuje historie, u kolébky nejednoho, dnes v občanském životě běžně používaného vynálezu stály požadavky formulované vojenskou vědou – ozbrojenými silami – v zájmu bezpečnosti a obrany společnosti. Dokazují to například výzkum vesmíru a další.

Vedle vedení ozbrojeného zápasu jako nejhorší varianty ohrožení státu se armáda bude spolupodílet na řešení různých druhů ohrožení v době míru. Je proto reálné počítat s případným teoretickým rozpracováním a praktickým zvládnutím některých s tím souvisejících problémů. Zejména se to bude týkat boje proti organizovanému zločinu a terorismu vůbec.

Možnosti použití jednotlivých druhů vojsk v míru a úkolů Armády České republiky při vojenských ohroženích uvádějí **přílohy 3, 4, 5**. Je při tom vycházeno z charakteristiky jednotlivých druhů ohrožení, prezentovaných přílohou 2 (viz).

Význam úspěšného teoretického bádání, včetně zjištění příčin ohrožení a jejich podstaty, a praktické zvládnutí jeho výsledků vytváří podmínky k tomu, aby se vhodnými opatřeními

ohrožením předcházelo. Pokud k nim přesto dojde, je předpoklad, že zásah proti nim bude rychlý a organizovaný a případné ztráty a škody všeho druhu tím podstatně menší s předpokladem brzkého ukončení, ještě nerozvinutého ohrožení. To je rovněž nejlepší ochranou ozbrojených sil, obyvatelstva i materiálních hodnot, protože se zkracuje doba působení ohrožení a tím i rozsah jeho dopadů.

Ukončením řešení ohrožení, jak ukazuje skutečnost, **činnost ozbrojených sil nekončí**. Příklady potvrzují, že všude na světě jsou ozbrojené síly prakticky nepostradatelnou složkou také při odstraňování dopadů ohrožení. Jejich vysoká organizovanost, cílené řízení a vybavení různými prostředky přispívají významnou měrou k relativně rychlému obnovení mírového života, jeho normalizaci v postižených oblastech a tím i funkci státu.

V souvislosti s ohroženími, zejména s ozbrojeným zápasem jako jejich nejhorší variantou, stejně jako každý vědní obor **musí také vojenská věda pracovat s perspektivou**. To znamená vytvářet teorii, která zajistí podmínky pro včasnou přípravu vojsk na vedení ozbrojeného zápasu, jeho operačních a bojových činností nejen v soudobých, ale i v perspektivních podmínkách. Vyplývá to z historie obecně známých zkušeností a z nich vyplývajícího tvrzení, že žádná válka nezačala tak, jak skončila předchozí. Opomenutí tohoto poznání je již při možnostech soudobých a tím spíše perspektivních zbraní neodpuštělné a lze je kvalifikovat jako nejhorší prohřešek proti společnosti i státu.

Bez přihlídnutí k možnému vědeckotechnickému vývoji, jeho uplatnění v mírovém životě a zejména ve výbroji a výstroji armád možných protivníků a z toho vyplývajících ohrožení, nelze teorii k jejich předcházení a tím méně řešení vypracovat.

Je proto třeba zákony a zákonitosti, které budou pro řešení možných budoucích ohrožení rozhodující, nejdříve poznat a jednoznačně formulovat. Na základě nich pak stanovit příčiny, možnosti, jejich vzniku, pravděpodobný průběh, konkrétní reálné cíle jejich řešení, principy a zásady (způsoby) jejich realizace. Bez toho by řešení ohrožení po jeho vzniku bylo v podstatě více nebo méně chaotickou, improvizovanou operativou s malou, či dokonce žádnou účinností. Příkladem toho může být řešení ohrožení při zemětřesení v Turecku v roce 1999.

V případě ozbrojeného konfliktu by takový způsob jeho řešení byl nemyslitelný. Názorně to ukázalo zahájení války Německem za druhé světové války postupně prakticky proti všem evropským státům. Přes časový rozdíl v zahájení napadení těchto států, a tím možnosti jejich určité přípravy a poučení se, byly vždy výsledky stejné – rychlá porážka Německem napadených států. Vzhledem k současným možnostem a účinkům bojové techniky mohou být dopady ozbrojeného konfliktu pro občany, armády, ekonomiku i stát větší, případně až katastrofální. Příprava všech uvedených subjektů musí tyto skutečnosti brát v úvahu.

Složitost a náročnost problematiky vojenské vědy přibližují alespoň v hrubých rysech Vojenské rozhledy čís. 3/2004, schéma č. 4 na str. 88 a 89, systémy, tvořící systémové okolí vojenské vědy.

Ze schématu jednoznačně vyplývá **složitost a interdisciplinárnost vojenské vědy**. Objektivizace jí řešených problémů vyžaduje brát v úvahu řadu poznatků jiných vědních oborů i jejich praxi odpovídající aplikaci. Půjde při tom především o odborné vstupy, podklady pro badatelskou činnost vojenské vědy. Následně to mohou být také předpoklady k objektivizaci z konfrontace a analýzy vazeb, souvislostí a vlivů vyplývajících závěrů, zformulovaných do formy zákonů, zákonitostí, principů a zásad vedení boje, operace a ozbrojeného zápasu vcelku.

Tak tomu však je a musí být u každého vědního oboru, civilní nevyjímaje. Každý z nich sice je významným samostatným systémem, ale to vše je jen relativní z hlediska vnitřního

řešení dané odbornosti. Všeobecně totiž platí, že každý vědní obor má své okolí, tvořené rovněž relativně samostatnými systémy – vědními obory. Má s nimi vazby, které se projevují konkrétními, jej ovlivňujícími činnostmi. Při bádání je proto třeba brát z toho vyplývající závěry v úvahu.

Nevidět to, nebo dokonce to nechtít vidět je popřením logiky, dialektiky, a proto zcela nevědecké.

Důkazů o působení vojenské vědy na okolí, to znamená na jiné vědní obory, je dostatek. Vojenská věda v minulosti a stejně tak v současnosti dává řadě vědních oborů podněty k zaměření jejich výzkumu a vývoje. Formuluje pro ně konkrétní požadavky na různé prostředky a problémy ke zvýšení kvality bezpečnosti a obrany státu a přípravu vojsk, obyvatelstva a dalších složek. Řada takto vyvinutých prostředků a řešených problémů přispěla nejen k posílení obranyschopnosti státu, ale také k rozvoji daného vědního oboru. Mnohé z těchto prostředků jsou v současné době rovněž běžnou součástí občanského života. Je to například různá spojovací technika, počítače, raketová technika při výzkumu vesmíru, letadla, vrtulníky, laser, radiolokátory, sonary, rozvoj pokrokových metod ve stavebnictví (letišť, silnice, mosty, odolné stavby), s nimi související další prostředky, ale také obohacení humánních vědních oborů, včetně zdravotnictví a dalších.

Výzkum ve vojenské vědě

Vojenská věda se dosud zabývá především zkoumáním ozbrojeného zápasu jako nejničivějšího a nejsložitějšího druhu ohrožení bezpečnosti státu a současně hlavní formy vedení války. Podstatou jeho vedení je ničení. Mezi touto skutečností a požadavkem, aby všechny vědní obory přispívaly především k pokroku a rozvoji společnosti je zřejmý rozpor. Jde však o rozpor jen zdánlivý.

Vypracováváním teorie vedení ozbrojeného zápasu a jejím praktickým zvládnutím veliteli, štáby a vojsky se především vytvářejí podmínky k odvrácení války, jejíž podstatou je zisk různého druhu, především však ekonomický – původní příčina války. Historie i současnost dokazují, že právě **situace, kdy nelze s jistotou říci, že zisk z války převáží nad možnými ztrátami je důležitým faktorem pro odstranění protivníka od napadení**. To však neplatí v případech, když útočník svými počty a kvalitou bojové techniky vysoko převyšuje tytéž možnosti toho, koho se chystá napadnout. Tak tomu bylo také v roce 1935 až 1936 při napadení slabé Habeše silnou Itálií. Byla to současně ukázka neschopnosti a zbytečnosti tehdejší Společnosti národů a svým způsobem precedens pro zahájení druhé světové války fašistickým Německem.

Nezanedbatelnou skutečností řešení ozbrojeného zápasu také je, že s vypracováním jeho teorie souvisí řada požadavků na vyprojektování a výrobu prostředků – bojové a jiné techniky – jako důležitého činitele pro vypracování teorie ozbrojeného zápasu a tím i jeho vedení.

Rozpracování předmětu a obsahu vojenské vědy – zejména ozbrojeného zápasu a vytyčení z toho vyplývajících požadavků na jeho zabezpečení společností (státem) – je všestranně náročným a v podstatě trvalým, průběžně zpřesňovaným úkolem. Lze jej řešit jedině týmy k tomu vytvořených organizací, složených z vysoce kvalifikovaných pracovníků různých odborností. K organizacím, které jsou schopny se na teoretickém řešení problematiky ozbrojeného zápasu kvalifikovaně podílet, patří především Univerzita obrany. Je ovšem třeba ji k tomu potřebně dotovat počty kvalifikovaných pracovníků i finančně zabezpečit.

Kromě teoretického řešení problémů v k tomu zřízených organizacích je žádoucí jejich úzká **spolupráce s pracovníky z praxe**. Ta musí vědeckým pracovištím pro jejich práci poskytovat potřebné výchozí poznatky a současně se podílet na požadavcích pro rozvoj teorie a vybavení armády. Některé otázky, spojené zejména s vybavením armády technickými prostředky, bude nutné konzultovat také v příslušných výrobních podnicích. Cílem těchto konzultací bude především reálná a současně vývojové trendy postihující formulace zadání parametrů pro konstrukci a výrobu prostředků, potřebných k účinnému vedení ozbrojeného zápasu.

Podmínkou úspěšnosti a efektivnosti řešení je důsledný **systémový přístup**. Jeho základní podmínkou je, že všechna teoretická řešení, včetně cílů a zaměření řešení po odbornostech, budou vycházet z jednoho společného cíle. Tím musí být **řešení obrany státu podle jednoho vševojskového záměru, koncepce**, vyplývajících z „Bezpečnostní strategie ČR“ a „Vojenské strategie obrany ČR“ a reflektujícího předpokládaný vývoj všech s tím souvisejících činitelů. Současně s tím je rovněž třeba jednoznačně vytyčit z toho vyplývající cíle a úkoly po odbornostech.

Vševojskové řešení proto musí na všech řídicích úrovních **předcházet řešením po odbornostech**. Pokud tento postup nebude ve vědecké práci i praxi důsledně respektován, znamená to plýtvání kapacitami a časem a výsledkem je nejednotnost, nesourodost až chaotičnost návrhů k dosažení cíle i jednotlivými odbornostmi. Podstatu systémovosti, jak z uvedeného vyplývá, je třeba chápat jako postup shora dolů a od vševojskového, tj. všeobecného, k odbornému.

Kvalitu řešení jednotlivých problémů vojenské vědy, šetření kapacitami, časem i financemi je nutné **zajistit zadavatelem**. Vedle jím důsledně dodržované systémovosti musí také jednoznačně formulovat zadání – včetně vytyčení cílů, obsahu – uzlových bodů a termínů jejich řešení. Navíc je žádoucí, aby zadavatel k dílčím, relativně samostatným částem řešení, které jsou současně výchozími pro části navazující, **průběžně organizoval dílčí opoponentská řízení a jejich výsledky konfrontoval se stanoveným cílem a praxí**. Jen tak lze zabránit tomu, aby některá, dokonce již konečná řešení problémů byla v rozporu s našimi podmínkami a možnostmi, směřovala tak do prázdna a byla nepoužitelná. Povinností zadavatele musí rovněž být, aby dal **řešitelům k dispozici všechny materiály**, které se problematikou zadanou k řešení zabývají. Tím zabránit tomu, aby se neřešilo to, co je již vyřešené. Přispěje se tak ke zrychlení a kvalitě rozvoje teorie ozbrojeného zápasu a všeho, co s ním souvisí. Možné *orientační schéma* etap řešení vědeckého projektu uvádí **příloha 6**.

Vojenská věda k dosažení potřebné kvality svého bádání používá, stejně jako ostatní vědy, **dva druhy výzkumu**:

- základní,
- aplikovaný.

Oba druhy výzkumu vojenské vědy jsou jednoznačně zaměřeny na bádání v oblasti ozbrojeného zápasu a s jeho vedením souvisejícími úkoly komplexního zabezpečení, podpory, silami a prostředky, odpovídajícími dané etapě vědeckotechnického poznání. Podstatou ozbrojeného zápasu je dosáhnout politickým vedením stanovených cílů a požadavků, vnutit je protivníkovi násilím i za cenu jeho zničení. Jedna z bojujících stran musí válku zahájit, být útočníkem, chce něco získat, druhá se snaží bráněním udržet daný stav (status quo).

Z uvedeného vyplývá, že cílem, a tedy i příčinou každé války, a tím také ozbrojeného zápasu, je jednoznačně již zmíněný **zisk různého druhu útočníkem**.

V souvislosti se ziskem je třeba si uvědomit, že jeho forma může být různá a také se různě projevat. Například již pouhá příprava k válce znamená roztočení kol v průmyslu a službách všeho druhu. V případě ozbrojeného konfliktu se s jeho všestranným zabezpečením, podporou, spojené požadavky na průmysl a služby dále zvýší. A totéž platí v podstatě o období po ukončení války. Především z důvodů rychlé obnovy zajištění bezpečnosti státu bude třeba co nejdříve doplnit, nahradit, případně opravit všechno, to co se opotřebovalo a zničilo v průběhu ozbrojeného zápasu, ukázalo se zastaralým a naopak začít s výrobou toho, co se osvědčilo a nového (výzkum, vývoj, výroba).

Odhalení příčiny, či příčin jakéhokoliv jevu v každé, a také vojenské vědě patří k rozhodujícím cílům a úkolům jejich základního výzkumu. Vedle příčin, které jsou určující podmínkou, nezbytným předpokladem vzniku každého jevu, a proto i ozbrojeného zápasu, **existuje celá řada dalších činitelů (systémů)**, jež mohou kvalitu vzniku jevu, jeho existenci, jeho působení a vývoj ovlivňovat.

Činitelé, které ozbrojený zápas, jako účelově organizovaný jev, a proto systém, mohou ovlivňovat, **tvorí jeho systémové okolí**. Jeho poznávání a zkoumání vlivu jeho jednotlivých jevů – systémů – na ozbrojený zápas jsou rovněž předmětem bádání vojenské vědy. Na základě příčin vzniku a existence ozbrojeného zápasu, jeho vazeb, souvislostí, podmíněnosti a závislostí na možnostech jevů systémového okolí, formách působení a váhy jejich vlivů, někdy dokonce i formách působení jejich prvků, lze odkrývat a formulovat zákony a zákonitosti teoretického řešení problematiky ozbrojeného zápasu jako celku, jeho částí i z toho vyplývajících úkolů a požadavků. V dalším v závislosti na měnících se podmínkách systémového okolí lze již zformulované zákony a zákonitosti průběžně zpřesňovat, inovovat v důsledku nových poznatků stanovovat nové a překonané vypouštět.

V návaznosti na zformulované zákony a zákonitosti základní výzkum v součinnosti s aplikovaným výzkumem se vypracovávají principy a zásady bojové a operační činnosti, tvořící v podstatě systém požadavků na opatření a protiopatření k úspěšné praktické realizaci vytyčených cílů a úkolů. Tím se vytvářejí předpoklady pro vedení ozbrojeného zápasu ke společnému cíli všemi úrovněmi i odbornostmi ozbrojených sil podle jednotné, komplexní, soudobým podmínkám zcela odpovídající, objektivně zdůvodněné, a proto reálné teorie.

Provádění průběžného základního a ani aplikovaného výzkumu bez k tomu speciálně vytvořených a zaměřených pracovišť není možné.

Z hlediska možného vzniku (ne příčin) válek, a tím ozbrojeného zápasu, může vzhledem k naší „Bezpečnostní strategii ČR“ a „Vojenské strategii obrany státu AČR“, jako materiálům vyložené obranného charakteru, dojít k válce v důsledku:

- napadení našeho státu protivníkem,
- vtažení našeho státu do ozbrojeného zápasu vzhledem k vývoji ozbrojeného konfliktu v sousední či i jiné zemi,
- povinností, vyplývajících z našich aliančních i OSN a EU závazků, případně smluv o vzájemné vojenské pomoci při napadení spojenců ozbrojenou silou.

I když první varianta je vzhledem k našemu plnohodnotnému členství v NATO – a tím k odstrašující síle Aliance – v současnosti téměř nepravděpodobná, je třeba se připravit také na ni. Je to nutné vzhledem k soudobým parametrům existující a zejména perspektivní bojové techniky, jejímu množství, dosahu a účinkům a s tím souvisejícím sice omezeným, ale přece

jen možným překvapením. Pro tento případ bude třeba vytvořit podmínky zejména pro zachování organizovaného plnění připravených plánů hlavně (ale nejen) ozbrojenými silami, včetně mobilizovaných, a pro rozvinutí spojeneckých sil na našem území.

V druhém případě půjde především o řešení překrytí nejen naší státní hranice, sousedících s územím, na němž probíhá ozbrojený konflikt, ale současně se vzhledem k dosahu soudobých prostředků připravit na případné úderý do hloubky našeho území.

Poslední varianta znamená vyčlenění sil tak, jak to odpovídá textu uzavřených smluv a dohod, ale i k ochraně našeho obyvatelstva a ostatních objektů v hloubce území republiky.

Kromě těchto případů, na rozdíl od prvních především humanitárního, případně ochranného až obranného charakteru, se mohou určité části naší armády podílet také na činnostech k zajištění a udržení míru ve světě v rámci OSN či EU.

Ve všech případech, zejména však při vzniku první varianty, je třeba počítat s možností různých aktivit nepřítelů, počínající činností diverzních a teroristických skupin až po již soudobý neomezený dosah raket, letectva a výsadek protivníka proti celému území státu.

Značnou pozornost musí **základní a následně také aplikovaný výzkum** věnovat objasňování a zkoumání vlivu jevů systémového okolí na vedení ozbrojeného zápasu. Jak je zřejmé již z uvedeného textu této statě, lze dokonalým poznáním i vhodným a včasným využitím, či potlačením jejich vazeb, souvislostí, závislostí a konkrétních projevů ovlivňovat průběh ozbrojeného zápasu i jeho dílčích úrovní ve svůj prospěch a v neprospěch protivníka. Právě tato schopnost je při stejné teoretické přípravě a znalostech velitelského sboru skutečným **vojenským uměním**. Odpovídá to také tomu, že umělcem v oboru jakéhokoli druhu umění není jen pouhý znalec jeho teorie, ale ten, kdo je **schopen vytvořit dílo, které je projevem jeho talentu a osobnosti**, jeho vysokých tvůrčích schopností, které jej zřetelně odlišují od ostatních.

K nejvýznamnějším podmínkám obranyschopnosti státu patří především:

- ❑ stanovení a rozbor (analýza) možných ohrožení státu, jejich příčin – zdrojů – z nich vyplývajících požadavky na řešení, z toho vyplývající cíle, úkoly, opatření k předcházení ohrožením a jejich řešení,
- ❑ zajištění bezpečnosti státu mezinárodními smlouvami a dohodami o vzájemné pomoci a spolupráci především v rámci NATO, Evropské unie, ale také se sousedními zeměmi a s přihlédnutím k historickým zkušenostem,
- ❑ vypracování teorie vedení a řízení ozbrojeného zápasu a ostatních ohrožení s důrazem na ochranu a obranu státu v souladu nejen se současným, ale především perspektivním uplatněním vědeckotechnických poznatků v bojové a ostatní technice ozbrojených sil,
- ❑ vytvoření složení a struktur ozbrojených sil, odpovídajících teorii vedení a řízení ozbrojeného zápasu s důrazem na ochranu a obranu státu,
- ❑ vybudování, vycvičení a příprava ozbrojených a ostatních sil, potřebných k zajištění bezpečnosti státu proti všem druhům jeho ohrožení s důrazem na jeho obranu a ochranu na principu dostatečnosti (ztráty protivníka musí být větší, než jeho případný zisk),
- ❑ dokonalá znalost možností využití vlastní bojové a ostatní techniky a schopnost plného využití jejich technických parametrů,
- ❑ dokonalá znalost teorie vedení bojové činnosti, osobních vlastností, zvyklostí, zkušeností a schopností, zejména v řízení, tvůrčích a psychických schopností u podřízených velitelů a štábů, úrovně vycvičenosti a bojových zkušeností vojsk,

- ❑ znalost bojové a ostatní techniky protivníka, její parametry, principy fungování a možnosti ochrany proti ní,
- ❑ znalost způsobů vedení boje protivníkem, a pokud možno osobních vlastností, schopností, zkušeností a zvyklostí jeho protistojících velitelů, štábů i vojsk, jejich morálky, ale také celkové politická, demografická situace a možnosti protivníka, jeho kultura a technická úroveň, zvyky a návyky obyvatelstva,
- ❑ možnost a schopnost dokonalého využití terénu v zájmovém prostoru jak vlastními, tak nepřítelem, zejména při obraně republiky na vlastním území: 1/3 tvoří volný prostor – pole, 1/3 sídliště, která jsou od sebe vzdálena v průměru 2 až 4 km, 1/3 kopcovitý horský a zalesněný prostor,
- ❑ vytvoření politických, sociálních a organizačních podmínek pro chápání ochrany a obrany státu při napadení jako základní povinnosti všech občanů v závislosti na jejich možnostech, schopnostech a zařazení,
- ❑ možnosti využití místních zdrojů,
- ❑ kvalita orgánů samosprávy, jejich vztah k válce a ozbrojenému zápasu a možnosti spolupráce s nimi,
- ❑ vztah obyvatelstva zájmového prostoru k válce a ozbrojenému zápasu,
- ❑ spoluúčast na mezinárodních humanitárních a jiných činnostech s cílem předcházet příčinám a vzniku možných ohnisek narušení míru ve světě, především však v Evropě a v případě potřeby podílet se na jejich likvidaci.

Shrnutí

Uvedené podmínky **tvoří základní prostředí – rámec**, v němž probíhá ozbrojený zápas. Jsou dalším **potvrzením složitosti a rozsáhlosti problematiky řešené vojenskou vědou**. Ukazují na její provázanost s dalšími vědami, a tím i její **interdisciplinární charakter**. Je rovněž zřejmé, že vedle problémů, jimiž se žádná věda nezabývá a jsou proto výlučně předmětem základního i aplikovaného výzkumu vojenské vědy, bude tato využívat také závěrů základního výzkumu dalších věd a aplikovat je na své podmínky a potřeby.

Těžiště bádání a výzkumu vojenské vědy musí být jednoznačně zaměřeno na řešení – plánování a organizování úspěšné ochrany a obrany státu – především ozbrojenými silami dříve, než dojde k jeho napadení, to znamená s předstihem. Přitom platí, že **ochrana a obrana státu v soudobých podmínkách nemohou být a ani nejsou záležitostmi jen ozbrojených sil, ale všech jeho občanů**. Ti jsou vlastně jedinečným a nezastupitelným činitelem a příčinou existence a fungování státu a ochrana a obrana státu jsou tak především ochranou a obranou sebe sama. Proto se na ně musí každý občan připravovat a podle svých možností a schopností se na nich přímo, či nepřímo podílet.

Z podmínek, ovlivňujících ozbrojený zápas, z nich vyplývajících cílů, úkolů, požadavků a potřeb jeho všestranného zabezpečení vyplývá, že při jejich řešení a aplikaci řešení do praxe je třeba brát v úvahu především:

- ❑ mezinárodní politickou, ekonomickou, sociální a vojenskou situaci, postavení státu v Evropě a ve světě, a pravděpodobné, objektivně zdůvodněné trendy jejich perspektivního vývoje,
- ❑ trendy vývoje vědeckotechnického poznání a možností s důrazem na jejich uplatnění v konstrukci bojové a ostatní techniky a z toho vyplývajících požadavků na jejich využití i ochranu proti nim,

- ❑ možná ohrožení státu v důsledku využití vědeckotechnických poznatků v praxi s důrazem na případné napadení státu ozbrojenou silou jako nejhorší varianty a z toho vyplývající požadavky na zajištění bezpečnosti státu, zejména jeho obyvatelstva,
- ❑ demografické, územní a ekonomické možnosti státu a jejich objektivní vyhodnocení vzhledem k možným ohrožením státu a jeho obyvatelstva,
- ❑ možností uplatnění a podíl přírodních, technických a společenských věd na řešení problémů ozbrojeného zápasu, z něho vyplývajících již uváděných úkolů a potřeb.

Vojenská věda předmětem – zaměřením a obsahem svého výzkumu – má nezastupitelné místo a úlohu při zabezpečování bezpečnosti občanů a státu jako celku. Je významným činitelem odvrácení napadení nepřítelem a tím také důležitým garantem života společnosti v míru a s ním spojeného průběžného růstu životní úrovně všech občanů.

Závěr: Vojenská věda – práce na plný úvazek

Vojenská věda je vědou společenskou, zabývající se ozbrojeným zápasem jako nejdůležitější součástí vedení války. Při řešení s tím spojených problémů tvoří její systémové okolí všechny oblasti života společnosti. Úspěšné vedení ozbrojeného zápasu je proto ve vlastním zájmu všech občanů, protože válkou, zejména v soudobých podmínkách, jsou prakticky ohroženi všichni. Navíc vedením státu pro válku vytyčených cílů lze dosáhnout jen při plné angažovanosti všech fyzických, morálních, politických, vojenských a ekonomických sil státu, případně koalice států.

Ozbrojený zápas je nejsložitější činností při zajišťování bezpečnosti státu. Jeho realizátorem jsou především ozbrojené síly. Vedle ozbrojeného zápasu se budou ozbrojené síly v případě potřeby spolupodílet také na ostatních ohroženích, k nimž může dojít již v míru. Potřeba řešit možná ohrožení jak v míru, tak za války především vlastními silami a prostředky byla značně podceněna. Vojenská věda teoretickým řešením s tím spojených otázek, stejně jako její spolupráce s ostatními oblastmi společnosti, je nezastupitelná. Dá se proto předpokládat, že i problematika řešení zajištění bezpečnosti proti ohrožením v míru se v budoucnu stane součástí výzkumu vojenské vědy.

Hlavní pozornost vojenské vědy však bude i nadále zaměřena na zkoumání jejího stávajícího hlavního předmětu – ozbrojeného zápasu – a toho, co s ním souvisí. Nejdůležitějšími řešeními problémy základního i aplikačního výzkumu při tom budou:

- příčiny vzniku ozbrojeného zápasu,
- ozbrojený zápas jako ozbrojené násilí dvou si navzájem nepřátelských stran,
- zákony a zákonitosti vedení ozbrojeného zápasu,
- teorie vedení ozbrojeného zápasu s důrazem na vymezení principů a zásad bojové a operační činnosti v návaznosti na zákony a zákonitosti ozbrojeného zápasu, jejich druhy a formy,
- ozbrojené síly, jejich složení a struktura,
- teorie všestranného zabezpečení, podpory, včetně logistické podpory bojových a operačních činností,
- teorie metod vojenského výcviku a výchovy ozbrojených sil vcelku a jejich organizačních částí,

- teorie řízení a velení ozbrojeným silám různých úrovní, jimi zpracovávaných dokumentů, jejich obsah a forma,
- místo, úloha a účast ostatních sil společnosti na společné ochraně a obraně státu,
- účelné rozdělování a využívání lidských a materiálních zdrojů mezi ozbrojené síly a ostatní oblasti státu,
- akviziční politika ozbrojených sil,
- formulace a zdůvodnění požadavků na ostatní oblasti společnosti v souvislosti s úkoly stanovenými politickým vedením ozbrojeným silám při ochraně a obraně státu,
- vypracování systému základního a nadstavbového vzdělávání velitelského sboru i přípravy občanů.

Kromě těchto základních problémů musí se vojenská věda pro potřeby ozbrojeného zápasu a ozbrojených sil dále zabývat aplikačním využitím a dopracováváním otázek, řešených některými vědami oblasti sociální, speciální a technické.

Ze stručné charakteristiky předmětu vojenské vědy, uvedené ve Vojenských rozhledech – VR 3/2004, schéma 5, str. 87 – vyplývají její jedinečnost a nezastupitelnost jinou vědou. K tomu navíc přistupuje i **širě řešené problematiky**, která nemá v podmínkách ostatních věd obdoby. Stejně tak je tomu s jejím systémovým okolím (viz VR 3/2004, schéma 4, str. 88 a 89). I když vojenská věda ze systémů ve svém okolí potřebné vstupy čerpá, svou zpětnou vazbou, tvořenou kladením požadavků na jejich specializaci a připomínkováním výsledků řešení svých požadavků, přispívá také k rozvoji svého systémového okolí.

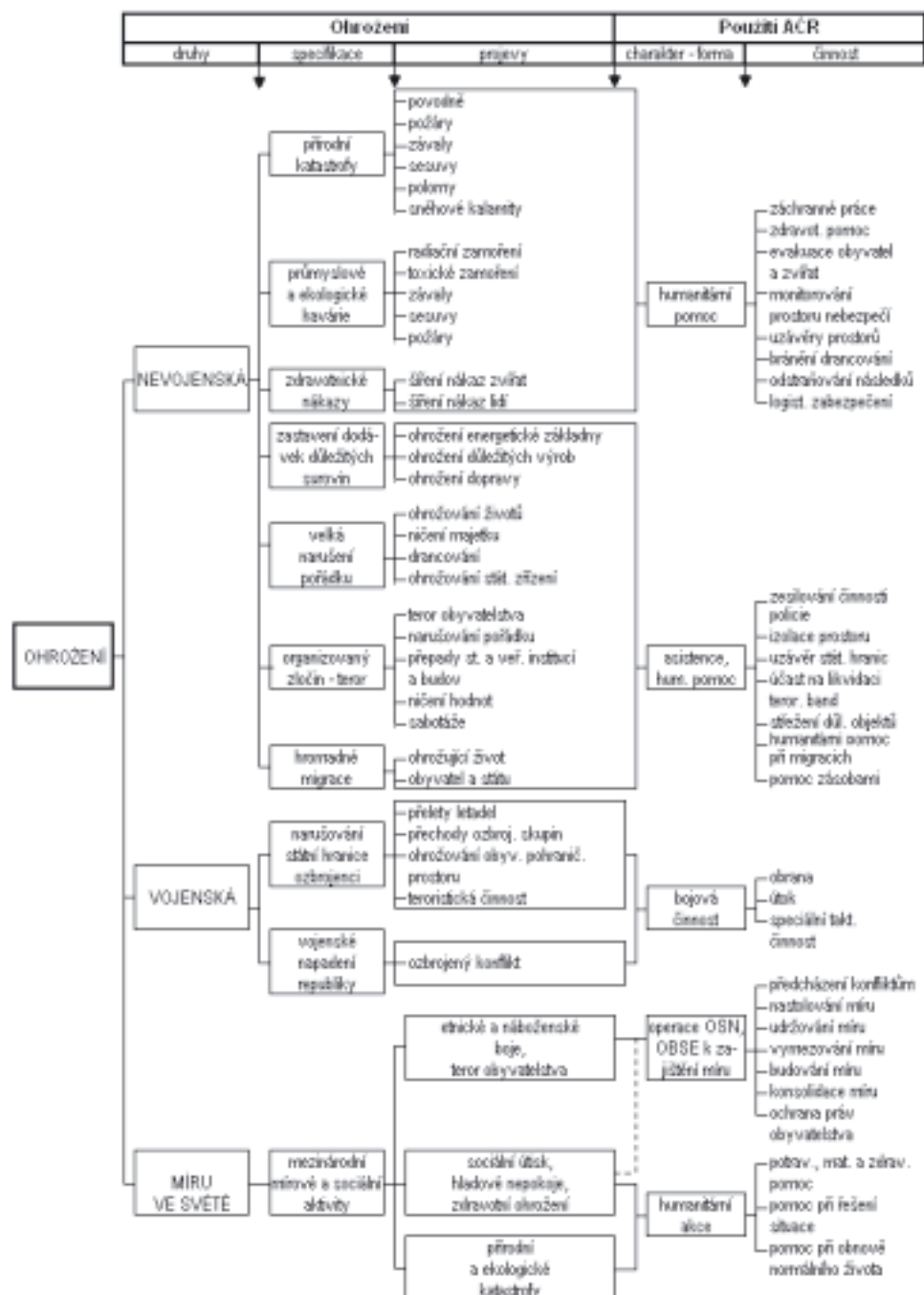
Při řešení problémů provádí vojenská věda, stejně jako vědy ostatní, základní a aplikovaný výzkum. Základní výzkum je určující pro výzkum aplikovaný. Dává mu formou zákonů a zákonitostí podněty a určuje způsoby pro jejich rozpracování jako principů a zásad vedení ozbrojeného zápasu a jeho forem. **Základní výzkum musí mít před výzkumem aplikovaným předstih.** Ten musí zabezpečit nejen včasné rozpracování principů a zásad v předpisech, ale také jejich **praktické zvládnutí veliteli, štáby i vojsky.** Stanovit rozhraní mezi základním a aplikovaným výzkumem je problematické. Přejchod z jednoho druhu výzkumu do druhého je vcelku plynulý.

Z významu přínosů a rozsahu obou druhů výzkumu vyplývá, že nemůže jít o nějakou práci příležitostnou či na částečný úvazek. Její důležitost pro zabezpečení státu a širě řešené problematiky vyžadují vyčlenit na tuto práci trvalé týmy – organizace – složené z vysoce kvalifikovaných odborníků. Jen při dodržení těchto zásad lze zabezpečit plynulý rozvoj teorie ozbrojeného zápasu a všeho, co s ním souvisí, v potřebné kvalitě.

Hlavní příčiny možných ohrožení

Druhy ohrožení		Hlavní příčiny
ohrožení	nevojenská	přírodní katastrofy - přírodní živly - člověk: · nerespektování přírodních zákonů · ekologické narušování · narušování rovnováhy přírody · drancování surovin
		havárie - člověk: · chybami v projekci · nedodržováním: - technologických postupů a norem - bezpečnosti práce - zásad exploatace · nedbalosti, nedůslednosti, selhávání, (mikrospánek apod.) - stroj: · konstrukční vady (i člověk) · kazy a vady materiálu (i člověk)
		epidemie - viry, infekce - člověk: hygiena
		ekonomická - člověk: · nedostatek surovin, energie · embargo: dovoz, vývoz (člověk)
		narušení pořádku - člověk: · extrémní skupiny · sociální podmínky · masové migrace
		kriminalita, organ.zločin - člověk: · náročnost, chudoba, hlad · touha po penězích
		mezinárodní terorismus - člověk: · fanatismus: politický, etnický, náboženský · bída, hlad, sociální zoufalství, beznaděj
	vojenská	ozbrojený konflikt - vnitřní: člověk: · etnické, sociální · boj o moc · stabilizační operace · mezinárodní terorismus

Možná ohrožení republiky a jejich řešení

Přehled úkolů AČR při ohroženích v míru

Druh ohrožení		Pojmenování	Úkoly AČR
NEVOJENSKÉ	1. ŽIVELNÍ POHROMY	- povodně - požáry - závaly - vichřice a větrné smrště - sněhové kalamity - možnost drancování	- účast na zpracování teorie opatření proti ohrožením - účast na přípravě a zpracování plánů opatření proti ohrožením - vzdušný průzkum, monitorování - přesun záchranných jednotek - záchranné práce osob, zvířat, hodnot - lokalizace pohrom: požárů, povodní - zajišťování pořádku, izolace prostoru - řízení a regulace dopravy - účast v letecké pátraci a letecké záchranné službě - materiální zásobování postižených: - provizorní ubytování, stravování, ošacení - zabezpečení provozu techniky - první zdravotnická pomoc - odsun raněných - poskytnutí nemocničních lůžek
	2. PRŮMYSLOVÉ A EKOLOGICKÉ HAVÁRIE	- rad. a chem. zamoření - výbuchy a požáry - destrukce staveb - závaly - rozsáhlé poruchy inž. sítí - velké dopravní nehody - možnost drancování	- zajišťování pořádku, izolace prostoru - řízení a regulace dopravy - účast v letecké pátraci a letecké záchranné službě - materiální zásobování postižených: - provizorní ubytování, stravování, ošacení - zabezpečení provozu techniky - první zdravotnická pomoc - odsun raněných - poskytnutí nemocničních lůžek
	3. EPIDEMIE	- šíření nebezpečných nemocí osob (i zvířat, vyžadujících přísnou izolaci)	- zajišťování pořádku, izolace prostoru - řízení a regulace dopravy - účast v letecké pátraci a letecké záchranné službě - materiální zásobování postižených: - provizorní ubytování, stravování, ošacení - zabezpečení provozu techniky - první zdravotnická pomoc - odsun raněných - poskytnutí nemocničních lůžek
	4. NÁRŮST KRIMINALITY	- ohrožení bezpečnosti obyvatelstva - strach až panika obyvatelstva - ohrožení majetku obyv. i ekonomiky	- účast - asistence na akcích MV při: . potírání kriminality . zajišťování pořádku . střežení důl. objektů, skladů apod. - poskytnutí v určitém množství z armádních zásob, např. naftu, proviant, vozidla k zásobování apod.
	5. PŘERUŠENÍ DODÁVEK ZÁKL. SUROVIN	- ohrožení výroby a ekonom. ztráty - zhoršení životní úrovně obyvatel - možnost demonstrací - nebezpečí drancování	- účast - asistence na akcích MV při: . potírání kriminality . zajišťování pořádku . střežení důl. objektů, skladů apod. - poskytnutí v určitém množství z armádních zásob, např. naftu, proviant, vozidla k zásobování apod.
	6. MEZINÁRODNÍ TERORISMUS A ORGAN. ZLOČIN	- dle jako ad 4 a 5	- možnost zaujetí ochranných clon a čas - částečná aktivace sil územní obrany - zesílení policie při ochraně st. hranice - zesílení hlídek - soustředění a střežení migrujících osob ve shromaždištích - předávání migrantů orgánům MV - zajištění přepravy migrantů - karantena nemocných migrantů - zdravotnická péče - podíl na logistickém zabezpečení migrantů - zaujetí a střežení ochranných clon a čas
	7. NÁRŮST MIGRACE OBYVATELSTVA Z KRIZ. OBLASTI	- narušování státních hranic - růst neklidu v pohran. prostoru i hloubce - napětí, nejistota a obavy mezi obyvatelstvem - ohrožení bezpečnosti obyvatel	- možnost zaujetí ochranných clon a čas - částečná aktivace sil územní obrany - zesílení policie při ochraně st. hranice - zesílení hlídek - soustředění a střežení migrujících osob ve shromaždištích - předávání migrantů orgánům MV - zajištění přepravy migrantů - karantena nemocných migrantů - zdravotnická péče - podíl na logistickém zabezpečení migrantů - zaujetí a střežení ochranných clon a čas

Možnosti použití jednotlivých druhů vojsk v miru

DRUH VOJSKA	HLAVNÍ ÚKOLY
ZÁCHRANNÉ A VÝCVIKOVÉ ZÁKLADNY	- účast na zpracování teorie řešení ohrožení, - účast na přípravě a zpracování plánů řešení ohrožení, - trvalá příprava a součinnost s ostatními, zejména základními prvky IZS, - záchranné práce osob, zvířat, hodnot při vzniku ohrožení, - lokalizace pohrom, - hašení požárů, - uvolňování závalů a zátarasů, - rozvinutí materiálních základů humanitární pomoci - MŽHP.
MECHANIZOVANÉ VOJSKO	- účast na zpracování teorie řešení ohrožení, - účast na přípravě a zpracování plánů řešení ohrožení, - záchranné práce osob, zvířat, hodnot při vzniku ohrožení, - lokalizace pohrom, - zajišťování pořádku, izolace prostoru, - střežení určených objektů, - evakuace osob, - práce na normalizaci života na postiženém území.
ŽENIJNÍ VOJSKO	- účast na zpracování teorie řešení ohrožení po odbornosti, - účast na přípravě a zpracování plánů řešení ohrožení po odbornosti, - záchranné práce a lokalizace povodní a požárů s využitím ženijní techniky, - uvolňování závalů a zátarasů, - zřizování lávek a malých mostů, - zásobování vodou, - práce na normalizaci na postiženém území, - ostatní ženijní práce.
CHEMICKÉ VOJSKO	- účast na zpracování teorie řešení ohrožení po odbornosti, - účast na přípravě a zpracování plánů řešení ohrožení po odbornosti, - účast v monitorovací radiální síti ČR, - radiální průzkum a vyznačení zamořených prostorů, - záchranné práce v zamořeném (kontaminovaném) prostředí, - speciální očista (dekontaminace), - laboratorní vyhodnocení.
VZDUŠNÉ SILY	- vzdušný průzkum a monitorování v postiženém území, - přesun záchranných jednotek, - odsun ohrožených osob, zvířat a majetku, - podíl na letecké záchranné službě, - záchranné práce nad zemí a vodními plochami, - přeprava řídících, především vládních orgánů.
LOGISTIKA	- provizorní ubytování postiženého obyvatelstva, jeho stravování a materiální zabezpečení včetně ošacení, - zabezpečení základních hygienických podmínek, - materiální pomoc při normalizaci života, - veterinární dohled při likvidaci uhynulých zvířat a prevence proti epidemiím zvířat v postiženém prostoru.
ZDRAVOTNÍ SLUŽBA	- první zdravotnická pomoc a prevence proti epidemiím, - odsun raněných, - poskytnutí nemocniční kapacity.

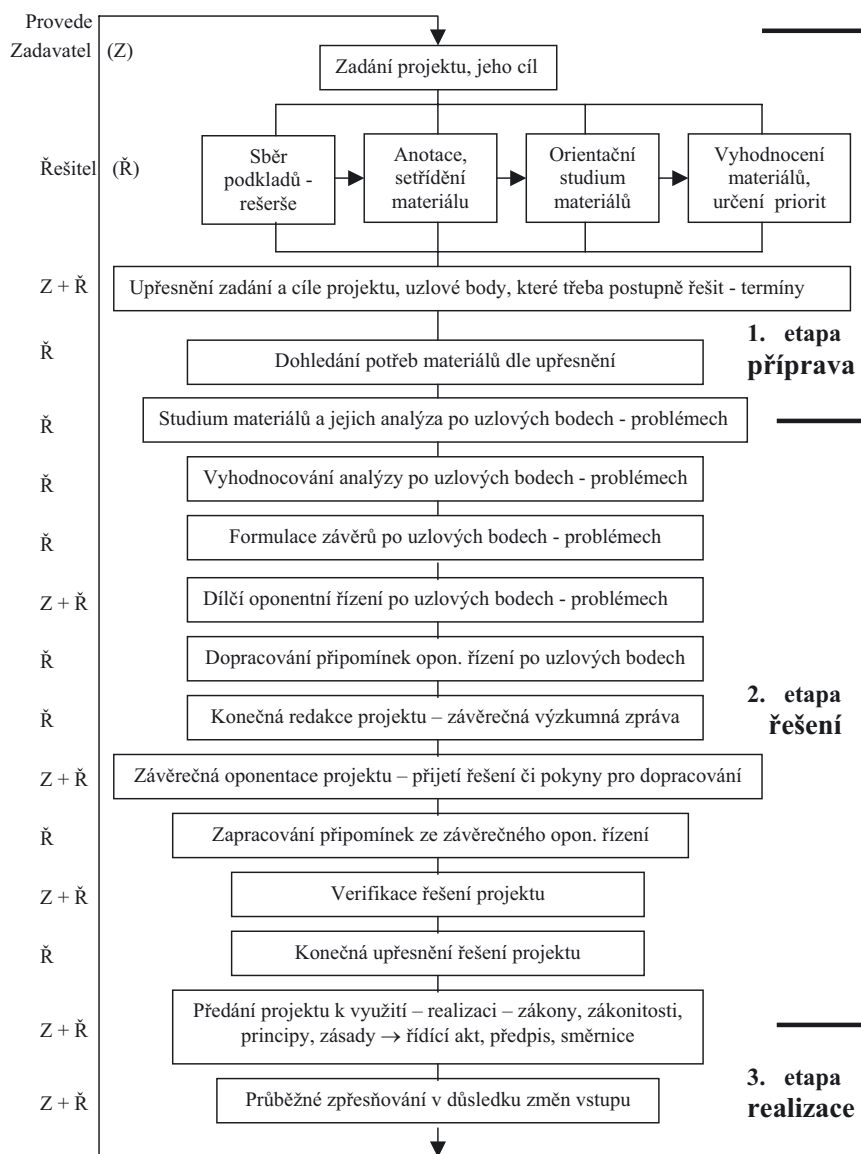
Poznámka:

Důstojníci všech druhů vojsk pozemního vojska i CO se budou podle své odbornosti podílet na preventivní osvětové přípravě občanů o chování a ochranné činnosti při vzniku možných ohrožení.

Přehled úkolů AČR při vojenských a ozbrojených ohroženích

Druh ohrožení		Pojmenování	Úkoly AČR
V O J E N S K É	1. PRONIKÁNÍ POLOVO-JENSKÝCH ZLOČINECKÝCH ORGANIZACÍ	- loupežné a teroristické nájezdy na obyvatelstvo při SH, - drancování, - atentáty, - ničení významných objektů,	- příprava nestandartní obranné operace: · uzavření státní hranice (SH), · střežení objektu zvláštní důležitosti, · hlídkování spolu s policií, · lustrace, · likvidace band a bojůvek vyčleněnými silami, - hraniční uzávěr
	2. POSTUPNÉ NESOUVISLÉ AKCE CIZÍCH VOJENSKÝCH SIL	- násilné pronikání zločineckých a polovo-jenských organizací přes hraniční uzávěr, - postupné zapojování vojenských jednotek cizího státu do bojových akcí na našem území,	- rozvinutí sestavy sil rychlé reakce (SRR) do hloubky území a vytvoření účelových uskupení, - částečné rozvinutí a zasazení sil vojska územní obrany (VÚO), - likvidace základů teroristů a polovojskových sil, - výběrová mobilizace k rozvinutí potřebných hlavních sil, - rozvinutí potřebných hlavních sil, - překrytí SH vyčleněnými silami, - usměrnění evakuace migrantů z ohrožených oblastí,
	3. POSTUPNÝ PŘECHOD K NAPADENÍ STÁTU A MOŽNOST ZAHÁNENÍ AGRESE	- nárůst aktivit vojenských sil na našem území, - postupné sjednocování ozbrojené činnosti teroristických polovo-jenských i vojenských cizích sil proti republice, - sjednocení velení všem nepřátelským silám, - zvýšení úsilí cizího leteckého i pozemního průzkumu, - nárůst aktivity diverzanta na území republiky, - zvýšení vojenských příprav cizího státu k agresi: mobilizační doplňování vojsk, úpravy komunikací a prostoru v blízkosti SH apod.,	- všeobecná mobilizace, - bránění pronikání cizího letectva nad naše území, - ničení cizích proniknuvších sil v prostoru SH, - ničení skupin diverzantů, - příprava obranné operace včetně ženijních prací všeho druhu, klamné přesuny apod., - příprava obrany a ochrany hospodářských a politických center státu, - zvýšení průzkumného úsilí všeho druhu, včetně dezorientace protivníka, - logistická opatření k zabezpečení obranné operace, - zaujetí operační sestavy a aktivace komplexní obrany a ochrany území státu, - kontrola připravenosti a kvality všech dokumentů k obraně a ochraně regionů, - zintenzivnění příprav a vybavenosti k ochraně obyvatelstva.

Etapy řešení vědeckého projektu

Poznámka: Cyklus se opakuje se změnou zejména kvality činitelů.
Nikdy nekončí.